Zbirka odločb sodne prakse

SODBA SODIŠČA (tretji senat)

z dne 14. novembra 2024*

„Neizpolnitev obveznosti države – Okolje – Direktiva 92/43/EGS – Ohranjanje naravnih habitatov ter prostoživečih živalskih in rastlinskih vrst – Člen 6(2) – Vse, kar je potrebno, da bi se na posebnih ohranitvenih območjih preprečilo slabšanje stanja naravnih habitatov – Habitatna tipa 6510 ‚nižinski ekstenzivno gojeni travniki' in 6520 ‚gorski ekstenzivno gojeni travniki', ki sta zaščitena z omrežjem Natura 2000 – Izgube površine – Neobstoj posebnega spremljanja naravnih habitatov – Splošna in strukturna opustitev – Člen 4(1) – Predlog, v katerem vsaka država članica navede seznam območij in označi, kateri naravni habitatni tipi in domorodne vrste so prisotni na teh območjih – Redno posodabljanje informacij o teh območjih"

V zadevi C-47/23,

zaradi tožbe zaradi neizpolnitve obveznosti na podlagi člena 258 PDEU, vložene 31. januarja 2023,

Evropska komisija, ki jo zastopata C. Hermes in M. Noll-Ehlers, agenta,

tožeča stranka,

proti

Zvezni republiki Nemčiji, ki jo zastopata J. Möller in A. Hoesch, agenta,

tožena stranka,

SODIŠČE (tretji senat),

v sestavi K. Jürimäe, predsednica drugega senata v funkciji predsednice tretjega senata, K. Lenaerts, predsednik Sodišča v funkciji sodnika tretjega senata, N. Jääskinen, M. Gavalec (poročevalec) in N. Piçarra, sodniki,

generalni pravobranilec: N. Emiliou,

sodna tajnica: N. Mundhenke, administratorka,

na podlagi pisnega postopka in obravnave z dne 6. marca 2024,

po predstavitvi sklepnih predlogov generalnega pravobranilca na obravnavi 5. septembra 2024

izreka naslednjo

* Jezik postopka: nemščina.

Sodbo

1 Evropska komisija v tožbi Sodišču predlaga, naj ugotovi, da Zvezna republika Nemčija s tem, da:

– na splošno in strukturno ni storila vsega potrebnega, da bi preprečila slabšanje stanja habitatnih tipov 6510 (nižinski ekstenzivno gojeni travniki) in 6520 (gorski ekstenzivno gojeni travniki), ki sta zaščitena z omrežjem Natura 2000 in navedena v Prilogi I k Direktivi Sveta 92/43/EGS z dne 21. maja 1992 o ohranjanju naravnih habitatov ter prosto živečih živalskih in rastlinskih vrst (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 15, zvezek 2, str. 102), kakor je bila spremenjena z Direktivo Sveta 2013/17/EU z dne 13. maja 2013 (UL 2013, L 158, str. 193) (v nadaljevanju: Direktiva o habitatih), na območjih, ki so zanju določena, in

– na splošno in strukturno Komisiji ni pošiljala posodobljenih podatkov v zvezi s habitatnima tipoma 6510 in 6520 na območjih, ki so zanju določena,

ni izpolnila obveznosti iz člena 6(2) oziroma člena 4(1), drugi pododstavek, Direktive o habitatih.

Pravni okvir

Pravo Unije

Direktiva o habitatih

2 Člen 1 Direktive o habitatih določa:

„V tej direktivi:

[…]

(b) naravni habitati pomenijo povsem naravna ali polnaravna kopenska ali vodna območja s posebnimi geografskimi, abiotskimi in biotskimi značilnostmi;

(c) naravni habitatni tipi v interesu Skupnosti pomenijo tiste, za katere na ozemlju iz člena 2 velja, da:
   (i) jim grozi nevarnost izginotja na svojem naravnem območju razširjenosti;

   ali
   (ii) imajo majhno naravno območje razširjenosti zaradi zmanjševanja ali omejenosti območja samega;

   ali
   (iii) predstavljajo izjemne primere tipičnih značilnosti ene ali več od naslednjih devetih biogeografskih regij: alpske, atlantske, črnomorske, borealne, celinske, makaroneške, sredozemske, panonske in stepske regije.

   Taki habitatni tipi so navedeni ali se lahko navedejo v Prilogi I;

[…]

(e) stanje ohranjenosti naravnega habitata pomeni skupek vplivov, ki delujejo na naravni habitat in njegove značilne vrste in ki lahko vplivajo na njegovo dolgoročno naravno razširjenost, strukturo in funkcije ter dolgoročno preživetje njegovih značilnih vrst na ozemlju iz člena 2.

Šteje se, da je stanje ohranjenosti naravnega habitata ‚ugodno‘:

– če so njegovo naravno območje razširjenosti in površine, ki jih na tem območju pokriva, stabilne ali se povečujejo,

in

– če obstajajo in bodo v predvidljivi prihodnosti verjetno še obstajale posebna struktura in funkcije, potrebne za njegovo dolgoročno ohranitev,

in

– če je stanje ohranjenosti njegovih značilnih vrst ugodno, kot je opredeljeno v (i);

[…]

(l) posebno ohranitveno območje pomeni območje, pomembno za Skupnost, ki ga države članice določijo z zakonskim, upravnim in/ali pogodbenim aktom in kjer se uporabljajo potrebni ohranitveni ukrepi za vzdrževanje ali obnovitev ugodnega stanja ohranjenosti naravnih habitatov in/ali populacij vrst za katere je bilo območje določeno.“

3 Člen 2(2) te direktive določa:

„Ukrepi, sprejeti na podlagi te direktive, so namenjeni vzdrževanju ali obnovitvi ugodnega stanja ohranjenosti naravnih habitatov in prosto živečih živalskih in rastlinskih vrst v interesu Skupnosti.“

4 Člen 3(1) in (2) navedene direktive določa:

„1. Vzpostavi se usklajeno evropsko ekološko omrežje posebnih ohranitvenih območij, imenovano Natura 2000. To omrežje, ki ga sestavljajo območja z naravnimi habitatnimi tipi iz Priloge I in habitati vrst iz Priloge II, omogoča, da se vzdržuje ali, če je to primerno, obnovi ugodno stanje ohranjenosti zadevnih naravnih habitatnih tipov in habitatov teh vrst na njihovem naravnem območju razširjenosti.

Omrežje Natura 2000 vključuje posebna območja varstva, ki so jih države članice določile na podlagi Direktive [Sveta z dne 2. aprila 1979 o ohranjanju prosto živečih ptic (79/409/EGS) (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 15, zvezek 1, str. 98)].

2. Vsaka država članica prispeva k vzpostavitvi Nature 2000 sorazmerno glede na zastopanost naravnih habitatnih tipov in habitatov vrst iz odstavka 1 na njenem ozemlju. Zato vsaka država članica skladno s členom 4 določi posebna ohranitvena območja, pri čemer upošteva cilje iz odstavka 1.“

5 Člen 4 iste direktive določa:

„1. Na podlagi meril iz Priloge III (faza 1) in ustreznih znanstvenih informacij vsaka država članica predlaga seznam območij in označi, kateri naravni habitatni tipi iz Priloge I in

domorodne vrste iz Priloge II so prisotni na teh območjih. Pri živalskih vrstah z velikim območjem razširjenosti ta območja ustrezajo tistim prostorom naravnega območja razširjenosti te vrste, ki imajo fizične ali biološke dejavnike, bistvene za njihovo življenje in razmnoževanje. Pri vodnih vrstah z velikim območjem razširjenosti se taka območja predlagajo le, če je možno opredeliti območje, ki ima fizične in biološke dejavnike, bistvene za njihovo življenje in razmnoževanje. Če je to primerno, države članice predlagajo, glede na izide spremljanja iz člena 11, prilagoditev seznama.

Seznam se pošlje Komisiji v treh letih od notifikacije te direktive skupaj z informacijami o vsakem območju. Te informacije vključujejo karto območja, njegovo ime, lokacijo, obseg in podatke, zbrane pri uporabi meril iz Priloge III (faza 1) in se predložijo v obliki, ki jo določi Komisija, skladno s postopkom iz člena 21.

2. Na podlagi meril iz Priloge III (faza 2) ter v okviru vsake od devetih biogeografskih regij iz člena 1(c)(iii) in celotnega ozemlja iz člena 2(1) Komisija izdela iz seznamov držav članic v soglasju z vsako državo članico osnutek seznama območij, pomembnih za Skupnost, v katerem so označena območja z enim ali več prednostnimi naravnimi habitatnimi tipi ali prednostnimi vrstami.

Države članice, katerih območja z enim ali več prednostnimi naravnimi habitatnimi tipi in prednostnimi vrstami obsegajo več kot 5 % nacionalnega ozemlja, lahko v soglasju s Komisijo zahtevajo, da se merila iz Priloge III (faza 2) prožneje uporabljajo pri izbiri vseh območij, ki so na njenem ozemlju pomembna za Skupnost.

Seznam območij, ki so bila izbrana za območja, pomembna za Skupnost, na katerem so označena območja z enim ali več prednostnimi naravnimi habitatnimi tipi ali prednostnimi vrstami, sprejme Komisija skladno s postopkom iz člena 21.

3. Seznam iz odstavka 2 se izdela v šestih letih od notifikacije te direktive.

4. Ko je območje, pomembno za Skupnost, sprejeto skladno s postopkom iz odstavka 2, zadevna država članica čim prej in najkasneje v šestih letih določi to območje za posebno ohranitveno območje in določi prednostne naloge glede na pomembnost območij za ohranjanje ali obnovitev ugodnega stanja ohranjenosti naravnega habitatnega tipa iz Priloge I ali vrste iz Priloge II ter za usklajenost Nature 2000 in glede na nevarnost, da bi se ta območja razvrednotila ali uničila.

5. Takoj, ko je območje uvrščeno na seznam iz tretjega pododstavka odstavka 2, zanj velja člen 6(2), (3) in (4).“

6 Člen 6 Direktive o habitatih določa:

„1. Za posebna ohranitvena območja države članice določijo potrebne ohranitvene ukrepe, ki po potrebi vključujejo ustrezne načrte upravljanja, pripravljene posebej za ta območja ali zajete v drugih razvojnih načrtih, ter ustrezne zakonske, upravne ali pogodbene ukrepe, ki ustrezajo ekološkim zahtevam naravnih habitatnih tipov iz Priloge I in vrst iz Priloge II na teh območjih.

2. Države članice storijo vse potrebno, da na posebnih ohranitvenih območjih preprečijo slabšanje stanja naravnih habitatov in habitatov vrst ter vznemirjanje vrst, za katere so bila območja določena, kolikor bi tako vznemirjanje lahko pomembno vplivalo na cilje te direktive.

3. Pri vsakem načrtu ali projektu, ki ni neposredno povezan z upravljanjem območja ali zanj potreben, pa bi sam ali v povezavi z drugimi načrti ali projekti lahko pomembno vplival na območje, je treba opraviti ustrezno presojo njegovih posledic glede na cilje ohranjanja tega območja. Glede na ugotovitve presoje posledic za območje in ob upoštevanju določb odstavka 4 pristojni nacionalni organi soglašajo z načrtom ali projektom šele potem, ko se prepričajo, da ne bo škodoval celovitosti zadevnega območja, in, če je primerno, ko pridobijo mnenje javnosti.

4. Če je treba kljub negativni presoji posledic za območje izvesti načrt ali projekt iz nujnih razlogov prevladujočega javnega interesa, vključno tistih socialne ali gospodarske narave, in ni drugih ustreznih rešitev, država članica izvede vse izravnalne ukrepe, potrebne za zagotovitev varstva celovite usklajenosti Nature 2000. […]

[…]“

7 Člen 9 te direktive določa:

„Komisija skladno s postopkom iz člena 21 v rednih časovnih presledkih pregleduje prispevek Nature 2000 k uresničevanju ciljev iz členov 2 in 3. S tem v zvezi se lahko preuči možnost, da se posebno ohranitveno območje ukine, če to opravičujejo naravne spremembe, opažene med spremljanjem stanja, predvidenim v členu 11.“

8 Člen 11 te direktive določa:

„Države članice spremljajo stanje ohranjenosti naravnih habitatov in vrst iz člena 2, pri čemer posebej upoštevajo prednostne naravne habitatne tipe in prednostne vrste.“

9 Člen 17 iste direktive določa:

„1. Vsakih šest let po izteku obdobja iz člena 23 države članice izdelajo poročilo o izvajanju ukrepov, sprejetih po tej direktivi. Poročilo vključuje zlasti informacije o ohranitvenih ukrepih iz člena 6(1), vrednotenje vplivov teh ukrepov na stanje ohranjenosti naravnih habitatnih tipov iz Priloge I in vrst iz Priloge II ter glavne rezultate spremljanja stanja iz člena 11. Poročilo se pošlje Komisiji v obliki, ki jo določi odbor, in je dostopno javnosti.

2. Komisija pripravi zbirno poročilo na podlagi poročil iz odstavka 1. To poročilo vključuje ustrezno oceno doseženega napredka in zlasti prispevka Nature 2000 k uresničevanju ciljev iz člena 3. Osnutek dela poročila o informacijah države članice se pošlje tej državi članici v potrditev. Po predložitvi odboru Komisija objavi končno različico poročila najkasneje dve leti po prejemu poročil iz odstavka 1 in ga pošlje državam članicam, Evropskemu parlamentu, Svetu in Ekonomsko-socialnemu odboru.

3. Države članice lahko označijo območja, določena po tej direktivi, z znaki Skupnosti, ki jih v ta namen oblikuje odbor.“

10 Med naravnimi habitatnimi tipi v interesu Skupnosti, za katerih ohranjanje je treba določiti posebna ohranitvena območja in so navedeni v Prilogi I k Direktivi o habitatih, so med drugim „nižinski ekstenzivno gojeni travniki“ (*Alopecurus pratensis, Sanguisorba officinalis*) in „gorski ekstenzivno gojeni travniki“, katerih oznaki Natura 2000 sta 6510 oziroma 6520.

Izvedbeni sklep 2011/484/EU

11 V uvodni izjavi 4 Izvedbenega sklepa Komisije 2011/484/EU z dne 11. julija 2011 o obliki informacij za območja Natura 2000 (UL 2011, L 198, str. 39) je navedeno:

„Vsebino standardnega obrazca Natura 2000 je treba redno posodabljati na podlagi najboljših informacij, ki so na voljo za posamezno območje omrežja, da lahko Komisija opravlja svojo usklajevalno vlogo in v skladu s členom 9 Direktive 92/43/EGS v rednih časovnih presledkih pregleduje prispevek Nature 2000 k uresničevanju ciljev iz členov 2 in 3 navedene direktive.“

Nemško pravo

12 Člen 3 Gesetz über Naturschutz und Landschaftspflege (Bundesnaturschutzgesetz) (zakon o varstvu narave in ohranjanju krajine) z dne 29. julija 2009 (BGBl. 2009 I, str. 2542), v različici, ki se uporablja za to zadevo (v nadaljevanju: BNatSchG), naslovljen „Pristojnosti, naloge in pooblastila, pogodbeni dogovori, sodelovanje organov“, določa:

„(1) Pristojni organi za varstvo narave in ohranjanje krajine v smislu tega zakona so:

1. organi, ki so za varstvo narave in ohranjanje krajine pristojni v skladu s pravom zveznih dežel, ali

2. Bundesamt für Naturschutz [(zvezni urad za varstvo narave)] v delu, v katerem so mu bile pristojnosti podeljene s tem zakonom.

(2) Pristojni organi za varstvo narave in ohranjanje krajine skrbijo za spoštovanje določb tega zakona in določb, sprejetih na podlagi tega zakona, ter na podlagi strokovne presoje sprejemajo ukrepe, ki so v posamičnem primeru potrebni za zagotovitev spoštovanja omenjenih določb, če ni določeno drugače.

(3) V zvezi z ukrepi za varstvo narave in ohranjanje krajine je treba najprej preveriti, ali je mogoče cilj z razumnimi stroški doseči tudi s pogodbenimi dogovori.

(4) Izvajanje ukrepov za ohranjanje krajine in urejanje prostora pristojni organi, v delu, v katerem je to mogoče, zaupajo kmetijskim in gozdarskim podjetjem, organizacijam, v katerih so občine ali združenja občin, kmetje in združenja, katerih glavni cilj je varstvo narave in ohranjanje krajine, enakopravno zastopani (združenja za varstvo krajine), naravovarstvenim združenjem ali osebam, ki upravljajo z nacionalnimi parki. Suverenih pristojnosti ni mogoče prenesti.

[…]“

13 Člen 30 tega zakona, naslovljen „Biotopi, varovani z zakonom“, določa:

„(1) Nekateri deli narave in krajine, ki so posebej pomembni kot biotopi, se varujejo z zakonom (splošno načelo).

(2) Prepovedana so ravnanja, ki bi lahko pripeljala do uničenja ali siceršnjega pomembnega poslabšanja stanja naslednjih biotopov:

[…]

7. nižinski ekstenzivno gojeni travniki in gorski ekstenzivno gojeni travniki v smislu Priloge I k [Direktivi o habitatih], trajno travinje s sadnim drevjem, zidovi iz kamenja, odstranjenega iz zemljišč, in suhozidi.

Prepovedi iz prvega stavka veljajo tudi za druge biotope, ki so jih dežele zavarovale z zakonom. […]

(3) Na zahtevo je mogoče odobriti odstopanja od prepovedi iz odstavka 2, če je poslabšanje stanja mogoče izravnati.

[…]“

14 Člen 33 omenjenega zakona, naslovljen „Splošna pravila o varstvu“, v odstavku 1 določa:

„Prepovedane so vse spremembe in vznemirjanje, ki bi lahko povzročili pomembno poslabšanje območja Natura 2000 glede elementov, ki so bistveni za cilje ohranjanja ali varstva. Organ, pristojen za varstvo narave in ohranjanje krajine, lahko pod pogoji iz člena 34, od (3) do (5), odobri odstopanja od prepovedi iz prvega stavka in od prepovedi iz člena 32(3).“

15 Člen 34 istega zakona, naslovljen „Ocena vplivov in nedopustnost projektov; izjeme“, v odstavku 1 določa:

„Pred vsako odobritvijo ali izvedbo projekta je treba opraviti presojo njegovih posledic za cilje ohranjanja območja Natura 2000, če bi lahko ta projekt sam ali skupaj z drugimi načrti in projekti pomembno vplival na območje in ni neposredno namenjen upravljanju območja. Če je območje Natura 2000 zaščiteni del narave in krajine v smislu člena 20(2), merila za presojo vpliva izhajajo iz cilja varstva in določb, sprejetih v ta namen, če so bili pri tem ustrezni ohranitveni cilji že upoštevani. Oseba, ki je odgovorna za projekt, mora predložiti dokumente, ki so potrebni za presojo vplivov in presojo pogojev iz odstavkov od 3 do 5.“

Predhodni postopek

16 Komisija je 7. maja 2018 na podlagi poročil, ki jih je Zvezna republika Nemčija pripravila na podlagi člena 17 Direktive o habitatih, ugotovila poslabšanje stanja habitatnih tipov 6510 in 6520 na območjih, na katerih sta ta habitatna tipa, zato je od nemških organom v zvezi s tem zahtevala pojasnila.

17 Potem ko je Komisija preučila odgovor, ki ga je ta država članica podala v dopisu z dne 12. oktobra 2018, ji je 26. julija 2019 poslala uradni opomin, ki je vseboval dva očitka.

18 Prvič, Komisija je Zvezni republiki Nemčiji očitala, da je kršila člen 6(2) Direktive o habitatih, ker sistematično ni počela tega, kar je potrebno za preprečitev slabšanja stanja habitatnih tipov 6510 in 6520 na območjih, ki so bila zanju določena. Ta očitek je temeljil na izgubi površin teh habitatnih tipov na območjih, kjer sta ta habitatna tipa, na neobstoju ustreznega spremljanja teh območij in na neobstoju pravno zavezujočih ukrepov proti pretiranemu gnojenju in prezgodnji košnji na navedenih območjih.

19 Drugič, Komisija je Zvezni republiki Nemčiji očitala, da je kršila člen 4(1), drugi pododstavek, omenjene direktive, ker sistematično ni posodabljala standardnih obrazcev za ta habitatna tipa, kot so določeni v Izvedbenem sklepu 2011/484.

20 Ta država članica je v dopisu z dne 26. novembra 2019 ta očitka zavrnila.

21 Komisija je 30. oktobra 2020 Zvezni republiki Nemčiji poslala obrazloženo mnenje, v katerem je ponovila omenjena očitka.

22 Ta država članica je na obrazloženo mnenje odgovorila z dopisom z dne 30. decembra 2020, v katerem je navedla, da trditve o neizpolnjevanju obveznosti niso utemeljene.

23 Ker je Komisija po preučitvi tega odgovora menila, da Zvezna republika Nemčija ni sprejela ukrepov, ki so potrebni za uskladitev z obveznostmi, ki jih ima ta država članica na podlagi člena 4(1), drugi pododstavek, in člena 6(2) Direktive o habitatih, je 31. januarja 2023 vložila to tožbo.

Tožba

24 Komisija v utemeljitev tožbe navaja dva očitka, od katerih se prvi nanaša na kršitev člena 6(2) Direktive o habitatih, drugi pa na kršitev člena 4(1), drugi pododstavek, te direktive.

25 Zvezna republika Nemčija predlaga zavrnitev tožbe zaradi neizpolnitve obveznosti.

Dopustnost

26 Zvezna republika Nemčija trdi, da tožba deloma ni dopustna zaradi, prvič, neskladja med obrazloženim mnenjem in tožbo, in drugič, nenatančnosti tožbe glede očitka nezadostnega spremljanja.

Ugovor nedopustnosti, ki se nanaša na neskladje med obrazloženim mnenjem in tožbo

– *Trditve strank*

27 Zvezna republika Nemčija opozarja, da je v skladu z ustaljeno sodno prakso Sodišča predmet tožbe zaradi neizpolnitve obveznosti na podlagi člena 258 PDEU določen z obrazloženim mnenjem Komisije, tako da mora tožba temeljiti na istih razlogih in trditvah kot to mnenje. Poleg tega naj v skladu s členom 127(1) Poslovnika Sodišča navajanje novih razlogov med postopkom ne bi bilo dovoljeno, razen če ti izhajajo iz pravnih in dejanskih okoliščin, ki so se pojavile med postopkom.

28 Čeprav ji Komisija v tožbi očita izgubo površine naravnih habitatnih tipov 6510 in 6520 na 596 oziroma 88 območjih Natura 2000, pa je v obravnavanem primeru razvidno, da 99 oziroma 2 od teh območij ni bilo omenjenih v obrazloženem mnenju. Tako naj prvi očitek ne bi bil dopusten v delu, v katerem se nanaša na to 101 območje, ki so prvič omenjena v tožbi.

29 Komisija predlaga, naj se ugovor nedopustnosti zavrne.

30 Poudarja, da je v tožbi z enakimi izrazi, kot so navedeni v obrazloženem mnenju, Zvezni republiki Nemčiji očitala, da „na splošno in strukturno ni storila vsega potrebnega, da bi preprečila slabšanje stanja habitatnih tipov 6510 in 6520, na območjih, ki so zanju določena“.

31 Poleg tega pojasnjuje, da ima, kadar trdi, da gre za sistematično in vztrajno neizpolnjevanje obveznosti, v skladu z ustaljeno sodno prakso Sodišča pravico predložiti dodatne dokaze, s katerimi v postopku pred Sodiščem dokazuje pravilnost svoje trditve o splošnosti in stalnosti zatrjevanega neizpolnjevanja obveznosti. Tako naj dejstvo, da je v tožbi navedeno 101 območje, ki niso bila navedena v obrazloženem mnenju, ne bi razširilo predmeta spora in naj bi pomenilo le dodaten dokaz o splošni praksi Zvezne republike Nemčije, ki pomeni kršitev člena 6(2) Direktive o habitatih, pri čemer naj bi ta praksa obstajala že na dan izdaje obrazloženega mnenja.

32 Nazadnje Komisija opozarja, da v obrazloženem mnenju nikakor ni mogla navesti 86 območij, ki so v Freistaat Bayern (Svobodna dežela Bavarska, Nemčija), saj načrti upravljanja, iz katerih so razvidne izgube površine, v tistem obdobju še niso bili na voljo.

33 Zvezna republika Nemčija v dupliki vztraja pri ugovoru nedopustnosti.

34 Navaja, da se Komisija sicer lahko sklicuje na očitek, ki se nanaša na splošno in vztrajno neizpolnjevanje obveznosti, vendar mora očitano neizpolnitev kljub temu dokazati v posamičnih primerih, ki so reprezentativni za prakso zadevne države članice. Tako – in ker naj bi imela ta država članica nato možnost, da prereka podatke, ki jih je predložila Komisija – naj bi slednja po koncu predhodnega postopka svoje primere očitanega neizpolnjevanja obveznosti sicer lahko dopolnila z drugimi primeri, vendar naj ne bi bilo dopustno, če se nazadnje brez očitnih razlogov opre na sklop primerov, ki so sestavljeni drugače. To pa naj bi bilo v obravnavanem primeru tako, saj naj se Komisija v tožbi ne bi omejila na navedbo dodatnih območij, ampak naj bi nekatera območja, navedena v obrazloženem mnenju, nadomestila z drugimi območji, kar naj bi bilo razvidno iz dejstva, da je skupno število območij, ki so bila navedena v obrazloženem mnenju in v tožbi, ostalo skoraj enako.

35 Nazadnje, Zvezna republika Nemčija zavrača trditev Komisije, da podatkov za 86 območij na Bavarskem na dan izdaje obrazloženega mnenja še ni bilo na voljo. Na ta dan naj bi bilo namreč do podatkov za 83 od teh območij na spletu mogoče dostopati že več mesecev, podatki za zadnje tri pa naj bi bili naloženi 21. oktobra 2020, to je pred omenjenim dnem.

– *Presoja Sodišča*

36 Iz ustaljene sodne prakse izhaja, da če se tožba nanaša na splošno neizpolnjevanje obveznosti iz določb neke direktive, ki je posledica tega, da nacionalni organi sistematično in stalno tolerirajo položaje, ki so v neskladju s temi določbami, tega, da Komisija predloži dodatne dokaze, na katere želi v postopku pred Sodiščem opreti trditev o splošnosti in stalnosti tako zatrjevane trditve, načeloma ni mogoče izključiti (glej v tem smislu sodbi z dne 26. aprila 2005, Komisija/Irska, C-494/01, EU:C:2005:250, točka 37, in z dne 4. marca 2021, Komisija/Združeno kraljestvo (Mejne vrednosti – NO2), C-664/18, EU:C:2021:171, točka 80).

37 V tem okviru je treba tudi opozoriti, da lahko Komisija v skladu z ustaljeno sodno prakso v tožbi podrobneje pojasni svoje prvotne očitke, vendar pod pogojem, da ne spremeni predmeta spora. Komisija pa s tem, ko predloži nove dokaze, s katerimi želi ponazoriti očitke, navedene v njenem obrazloženem mnenju, ki se nanašajo na splošno neizpolnjevanje določb zadevne direktive, ne

spreminja predmeta spora (glej v tem smislu sodbi z dne 26. aprila 2005, Komisija/Irska, C-494/01, EU:C:2005:250, točka 38, in z dne 4. marca 2021, Komisija/Združeno kraljestvo (Mejne vrednosti – NO2), C-664/18, EU:C:2021:171, točka 81).

38 V obravnavanem primeru med strankama ni sporno, da čeprav Komisija v tožbi Zvezni republiki Nemčiji očita izgubo površine naravnih habitatnih tipov 6510 in 6520 na skupnem številu 596 oziroma 88 območij, 99 oziroma 2 od teh območij v obrazloženem mnenju ni bilo omenjeno.

39 Vendar Zvezna republika Nemčija ne izpodbija tega, da gre pri ugotovitvah Komisije v zvezi s poslabšanjem na tem 101 območju za enakovrstne ugotovitve, kot so ugotovitve, ki so v obrazloženem mnenju navedene v utemeljitev splošnega in strukturnega neizpolnjevanja obveznosti, ki se očita tej državi članici. Tako okoliščina, da ta območja v obrazloženem mnenju niso bila omenjena, čeprav je bilo mogoče do elementov v zvezi z nekaterimi od njih na spletu dostopati pred izdajo obrazloženega mnenja, Komisiji ne preprečuje tega, da se na te elemente sklicuje v utemeljitev tožbe z namenom, da bi ponazorila splošno neizpolnjevanje obveznosti, ki ga ta institucija očita omenjeni državi članici. Iz sodne prakse, navedene v točkah 36 in 37 te sodbe, namreč izhaja, da Komisija s tem ni spremenila predmeta spora, ampak je svoje prvotne očitke zgolj podrobneje pojasnila s tem, da je predložila dodatne elemente, s katerimi je ponazorila splošno in strukturno neizpolnjevanje obveznosti, navedeno v obrazloženem mnenju.

40 Iz tega izhaja, da je treba ugovor nedopustnosti, ki se nanaša na neskladje med obrazloženim mnenjem in tožbo, zavrniti.

Ugovor nedopustnosti, ki se nanaša na nenatančnost tožbe glede očitka nezadostnega spremljanja

– *Trditve strank*

41 Zvezna republika Nemčija opozarja, da iz ustaljene sodne prakse Sodišča izhaja, da je cilj predhodnega postopka ta, da zadevna država članica na eni strani dobi možnost, da izpolni svoje obveznosti, ki jih ima na podlagi prava Unije, in na drugi, da zoper očitke Komisije učinkovito uveljavi svoja obrambna sredstva. Poleg tega mora obrazloženo mnenje vsebovati podroben in dosleden prikaz razlogov, ki so Komisijo prepričali, da zadevna država članica ni izpolnila katere od svojih obveznosti.

42 Čeprav ji Komisija v obravnavanem primeru očita, da za habitatna tipa 6510 in 6520 ni zagotovila spremljanja, ki je potrebno v smislu člena 6(2) Direktive o habitatih, pa naj niti iz tožbe niti iz obrazloženega mnenja ne bi izhajalo, katere konkretne zahteve na ravni območij, na katerih so ti habitati, Komisija izvaja iz te obveznosti spremljanja. Zato po mnenju te države članice ni jasno, kaj naj bi morala storiti, da bi odpravila zatrjevano neizpolnitev obveznosti, in zlasti, ali Komisija meni, da bi morala izvesti posebne ukrepe spremljanja za vsako zadevno varovano območje posebej ali pa, da so taki ukrepi obstajali, vendar so se izvajali v predolgih časovnih presledkih ali preveč površno. Poleg tega in iz istega razloga naj bi nenatančnost tožbe onemogočila obrambo v okviru tega postopka zaradi neizpolnitve obveznosti.

43 Tako naj prvi očitek ne bi bil dopusten, ker v zvezi s tem ni dovolj natančen.

44 Komisija v repliki predlaga zavrnitev ugovora nedopustnosti.

45 Trdi, da Zvezna republika Nemčija napačno trdi, da prvi očitek ni dovolj natančen. Trdi, da je tako v predhodnem postopku kot v tožbi jasno navedla, katere pravne zahteve glede spremljanja stanja izhajajo iz člena 6(2) Direktive o habitatih.

46 Ta institucija opozarja, da je navedla, da „vse potrebno“ v smislu te določbe vključuje redno spremljanje območij Natura 2000, ki so pod velikim pritiskom in grožnjami ter katerih stanje ohranjenosti se spreminja v negativno smer, kot velja za habitatna tipa 6510 in 6520 v Zvezni republiki Nemčiji, pri čemer morajo države članice pogostost in posebnosti tega spremljanja prilagoditi glede na stanje ohranjenosti in trende v habitatnih tipih na svojem ozemlju.

47 Komisija dodaja – kot je nedvoumno navedla v tožbi – da je s pravnimi predpisi določena obveznost, da se posebno spremljanje na ravni območij vsekakor izvede v intervalih, ki so krajši od 12 let. Vendar poudarja, da v obravnavanem primeru glede na podatke o stanju, ki jih je Zvezna republika Nemčija predložila v zvezi s spremljanjem na ozemlju te države članice, katerega interval lahko v tej državi traja do 12 let, to spremljanje ni bilo ustrezno v smislu člena 6(2) Direktive o habitatih glede na neugodno stanje habitatnih tipov in njihovo stalno slabšanje.

48 Zvezna republika Nemčija v dupliki vztraja pri navedenem ugovoru nedopustnosti. Čeprav meni, da je Komisija v repliki pojasnila, da se njen prvi očitek v bistvu nanaša na nezadostno pogostnost spremljanja na območjih s habitatnima tipoma 6510 in 6520, pa vseeno ponavlja, da narava tega očitka ni jasno razvidna niti iz obrazloženega mnenja niti iz tožbe.

– *Presoja Sodišča*

49 Najprej je treba ugotoviti, da se ta ugovor nedopustnosti, na katerega se sklicuje Zvezna republika Nemčija, ne nanaša na trditve Komisije, da pomembne izgube površin habitatnih tipov 6510 in 6520 na velikem številu geografskih območij na ozemlju te države članice kažejo na to, da pristojni organi te države članice sistematično zanemarjajo redno spremljanje stanja ohranjenosti teh habitatnih tipov.

50 Zvezna republika Nemčija namreč sama navaja, da se argumentacija Komisije nanaša na vprašanje, ali spremljanje habitatnih tipov 6510 in 6520, ki se izvaja v tej državi članici, izpolnjuje zahteve iz člena 6(2) Direktive o habitatih in na vprašanje, ali je ta država članica storila „vse potrebno“ v smislu te določbe, da bi preprečila slabšanje stanja.

51 V teh okoliščinah je treba ugotoviti, da vprašanji obsega in pogostosti, ki izhajata iz omenjene določbe, na katero Zvezna republika Nemčija opira svoj ugovor o nedopustnosti trditev Komisije, spadata v okvir vsebinske presoje zadeve in presoje, ali ravnanje te države članice pomeni kršitev člena 6(2) Direktive o habitatih.

52 Zato je treba zavrniti tudi drugi ugovor nedopustnosti, ki ga uveljavlja Zvezna republika Nemčija.

53 Iz tega sledi, da je ta tožba zaradi neizpolnitve obveznosti v celoti dopustna.

Vsebinska presoja

Prvi očitek: kršitev člena 6(2) Direktive o habitatih

– *Trditve strank*

54 Komisija s prvim očitkom Zvezni republiki Nemčiji očita, da s tem, da na splošno in strukturno ni storila vsega, kar je potrebno za preprečitev slabšanja stanja habitatnih tipov 6510 in 6520 na posebnih ohranitvenih območjih na svojem ozemlju, ni izpolnila obveznosti iz člena 6(2) Direktive o habitatih.

55 Komisija trdi, da neizpolnitev obveznosti te države članice, ki je v tem, da ni storila vsega, kar je potrebno, dokazujejo pomembne izgube površin teh habitatnih tipov na teh območjih, neobstoj posebnega spremljanja območij, na katerih sta ta habitatna tipa, in neobstoj pravno zavezujočih varstvenih ukrepov zoper pretirano gnojenje in prezgodnjo košnjo na navedenih območjih.

56 Prvič, kar zadeva pomembne izgube površin habitatnih tipov 6510 in 6520 na posebnih ohranitvenih območjih, Komisija navaja, da je zvezni urad za varstvo narave v svojem „Grünland-Report“ iz leta 2014 (poročilo o travinju iz leta 2014) ugotovil velike izgube površine in kakovosti ter poslabšanje teh dveh habitatnih tipov od leta 2007. Prav tako naj bi poročila, ki jih je Zvezna republika Nemčija predložila na podlagi člena 17 Direktive o habitatih za obdobja od 2001 do 2006, od 2007 do 2012 in od 2013 do 2018, potrjevala tako poslabšanje.

57 Komisija pojasnjuje, da je opravila primerjalno analizo podatkov, ki so jih nemški organi posredovali v standardnih obrazcih za leto 2006, in poznejših podatkov, in sicer podatkov iz najnovejših razpoložljivih standardnih obrazcev in načrtov upravljanja za različna posebna ohranitvena območja. Iz te analize pa naj bi bilo razvidno, da je na 596 od 2027 območij s habitatnim tipom 6510 in na 88 od 295 območij s habitatnim tipom 6520 prišlo do pomembne izgube površine teh habitatnih tipov. Natančneje, na zadevnih območjih naj bi bilo izgubljenih 49,52 % površine habitatnega tipa 6510 in 51,07 % površine habitatnega tipa 6520.

58 Komisija dodaja, da je to veliko število območij porazdeljeno na celotno ozemlje Zvezne republike Nemčije, kar kaže na splošni in strukturni razvoj. V nasprotju s tem, kar trdi ta država članica, naj celovita presoja vseh območij s temi habitatnimi tipi ne bi bila potrebna, saj poslabšanja na nekaterih posebnih ohranitvenih območjih ni mogoče izravnati z izboljšanjem stanja na drugih.

59 Poleg tega ta institucija navaja, da Zvezna republika Nemčija priznava del izgub površin, in sicer 977,44 hektara za habitatni tip 6510 in 110,49 hektara za habitatni tip 6520.

60 Komisija zavrača trditve te države članice, da del ugotovljenih izgub površin ni „dejanskih“, ampak izhaja iz napačne opredelitve nekaterih območij kot „posebnih ohranitvenih območij“ in iz napačnih ocen, ki so vplivale na prvotni izračun obsega zadevnih območij in habitatnih tipov v letu 2006. Ta institucija, ki prereka trditev, da so te zatrjevane napake razlog za zmanjšanje za 6476,61 hektara na 347 območjih s habitatnim tipom 6510 in za zmanjšanje za 1322,16 hektara na 75 območjih s habitatnim tipom 6520, meni, da se je pri izvedbi primerjalne analize upravičeno oprla na podatke, ki jih je Zvezna republika Nemčija predložila v standardnih obrazcih za leto 2006 in naslednja leta.

61 Komisija vsekakor meni, da so izgube površine, ki jih je ugotovila, prevelike, da bi bile lahko zgolj posledica napak, saj je bilo na več kot 50 % območij, ki jih je preverila, v letih od 2006 do 2017 izgubljenih približno od 60 do 100 % površine zadevnih habitatnih tipov.

62 Drugič, Komisija trdi, da je poslabšanje območij s habitatnimi tipi 6510 in 6520 v Zvezni republiki Nemčiji zlasti posledica sistematičnega neobstoja ustreznega in rednega nadzora pristojnih nemških organov nad temi območji. Trdi, da mora biti pogostost izvajanja nadzora odvisna od stanja ohranjenosti in trendov, opaženih pri zadevnem habitatnem tipu, ter da to, da organi države članice ne izvajajo rednega in posebnega nadzora nad posebnimi ohranitvenimi območji, nujno pomeni, da ta država ne izpolnjuje obveznosti, ki jih ima na podlagi člena 6(2) Direktive o habitatih.

63 Ta institucija dodaja, da v več deželah Zvezne republike Nemčije ni natančne kartografije, na podlagi katere bi bilo mogoče ugotoviti, v kolikšnem obsegu so se habitatni tipi nekega ohranitvenega območja poslabšali, ali pa kartografski cikel traja predolgo. Poleg tega naj bi se v številnih primerih nadzor, ki ga izvajajo pristojni nemški organi, opravljal le z vzorčenjem ali na podlagi dogodka.

64 Tretjič, Komisija navaja, da je poslabšanje habitatnih tipov 6510 in 6520 v Zvezni republiki Nemčiji tudi posledica dejstva, da ta država članica ni sprejela pravno zavezujočih ukrepov za varstvo posebnih ohranitvenih območij pred pretiranim gnojenjem in prezgodnjo košnjo. Poudarja, da Zvezna republika Nemčija daje prednost pogodbenemu pristopu, ki ni dovolj zavezujoč in s katerim se zato ne moreta preprečiti pretirano gnojenje in prezgodnja košnja.

65 Po mnenju te institucije nezavezujoča priporočila in načrti upravljanja ter pogodbeni dogovori o varstvu narave, ker so za kmete zgolj prostovoljni in zgolj spodbujevalni, ne morejo učinkovito dopolnjevati ureditve varstva posebnih ohranitvenih območij.

66 Zvezna republika Nemčija v svoji obrambi predlaga zavrnitev prvega očitka in trdi, da ni kršila obveznosti iz člena 6(2) Direktive o habitatih.

67 Prvič, ta država članica trdi, da Komisija na podlagi celovite presoje območij s habitatnimi tipi 6510 in 6520 v Zvezni republiki Nemčiji ne more sklepati, da so izgube površine navedenih habitatnih tipov na teh območjih take, da je iz njih razvidno, da gre za sistematično in vztrajno neizpolnjevanje obveznosti iz te določbe.

68 Po mnenju Zvezne republike Nemčije je Komisija svojo primerjalno analizo osredotočila na omejeno število območij, katerih površina je razmeroma majhna, ne da bi upoštevala povečanja površine, do katerih je prišlo na drugih območjih.

69 Če pa bi navedena institucija opravila celovito presojo vseh območij s habitatnima tipoma 6510 in 6520, o katerih je Zvezna republika Nemčija od leta 2006 poročala na standardnih obrazcih (to je za 2183 območij s habitatnim tipom 6510 s skupno približno 85.000 hektari in za 330 območij s habitatnim tipom 6520 s skupno več kot 12.000 hektari), naj bi ugotovila, da je bilo pri habitatnem tipu 6520 izgubljene le 4,27 % površine, pri habitatnem tipu 6510 pa se je površina celo povečala za 5,22 %.

70 Ta država članica dodaja, da so standardni obrazci za leto 2006 vsebovali napačne ocene in znanstvene napake, ki so bile pozneje popravljene. Te napake naj bi delno pojasnjevale zmanjšanje registrirane površine habitatnih tipov 6510 in 6520 od leta 2006.

71 Zvezna republika Nemčija opozarja, da ji Komisija očita izgubo površine 18.717,14 hektara za habitatni tip 6510 in 1890,35 hektara za habitatni tip 6520 na posebnih ohranitvenih območjih, ki jih je izbrala, medtem ko naj bi izgube površine dejansko znašale le 977,44 hektara oziroma 110,49 hektara. Tako naj bi ta izguba površine na teh območjih ustrezala le približno 5,4 % oziroma 6,2 % vseh površin omenjenih habitatnih tipov.

72 Zvezna republika Nemčija pojasnjuje, da če se upoštevajo samo območja, ki jih je izbrala Komisija in če se šteje, da so na teh območjih vsi primanjkljaji površin habitatnih tipov 6510 in 6520, ki niso popolnoma pojasnjeni, nastali zaradi dejanskega zmanjšanja površin, bi ta izguba površine znašala približno 11.000 hektarov za habitatni tip 6510 in približno 360 hektarov za habitatni tip 6520.

73 Ta država članica trdi tudi, da čeprav poročilo o travinju iz leta 2014 in poročila, ki so bila v skladu s členom 17 direktive o habitatih predložena za obdobja od 2001 do 2006, od 2007 do 2012 in od 2013 do 2018, potrjujejo obstoj določene izgube površine teh habitatnih tipov, pa tako ugotovljena izguba ni dovolj velika, da bi se z njo lahko dokazal obstoj sistematične in vztrajne kršitve.

74 Drugič, Zvezna republika Nemčija trdi, da člen 6(2) Direktive o habitatih ne vsebuje nobene zavezujoče zahteve v zvezi z obveznostjo spremljanja, ki bi bremenila države članice, in tudi natančno ne določa posebnih ukrepov, ki jih morajo te v zvezi s tem sprejeti, tako da imajo te države polje proste presoje pri določanju podrobnih pravil za spremljanje stanja.

75 Po mnenju Zvezne republike Nemčije je spremljanje iz člena 6(2) Direktive o habitatih zadostno, če omogoča opredelitev ukrepov, ki jih je treba sprejeti na različnih posebnih ohranitvenih območjih, da bi se učinkovito preprečilo slabšanje stanja habitatnih tipov.

76 Ta država članica trdi, da ustrezno spremlja območja s habitatnimi tipi 6510 in 6520, pri čemer so zaradi zvezne ureditve države med deželami razlike.

77 Zvezna republika Nemčija navaja, da Komisija ne trdi, da bi katera druga oblika spremljanja lahko preprečila očitane izgube površin.

78 Tretjič, ta država članica opozarja, da izraz „vse potrebno“ iz člena 6(2) Direktive o habitatih državam članicam daje polje proste presoje pri nacionalnem prenosu te direktive, da je treba preventivne ukrepe šteti za zadostne in da se lahko države članice prosto odločijo, kako bodo izvajale preventivne ukrepe, pri čemer prepovedi niso obvezne.

79 Trdi, da je to, da se površine zaradi odpovedi obdelavi pustijo v prahi, za habitatna tipa 6510 in 6520 prav tako obremenilni dejavnik, proti kateremu je treba ukrepati s storitvijo vsega, kar je potrebno.

80 Zvezna republika Nemčija navaja, da iz člena 6(2) Direktive o habitatih ne izhaja obveznost sprejetja ukrepov, ki bi v nekaterih obdobjih leta nalagali prepoved košnje in bi določali najvišje vrednosti v zvezi z gnojenjem. Poleg tega naj bi bilo težko natančno predvideti, kdaj naj bi prišlo do prve košnje, ter ugotoviti, ali in v kolikšnem obsegu je dovoljeno ali celo potrebno gnojenje.

81 Ta država članica poudarja, da Komisija ni niti navedla razlogov, zaradi katerih naj bi bili zavezujoči predpisi učinkovitejši od pogodbenega varstva narave, niti dokazala, da so nacionalni ukrepi, s katerimi se v Zvezni republiki Nemčiji preprečujeta pretirano gnojenje in prezgodnja

košnja območij s habitatnimi tipi 6510 in 6520, neprimerni. Poleg tega naj Komisija ne bi pojasnila, kako naj bi se s predpisi v zvezi z gnojenjem in košnjo preprečila zatrjevana izguba površin.

82 Nazadnje, ta država članica meni, da je glede na anticipativnost člena 6(2) Direktive o habitatih pogodbeno varstvo narave ustreznejše kot pa naložitev načina gospodarjenja s predpisi. Čeprav naj se s takim pogodbenim pristopom ne bi moglo preprečiti vsakršno poslabšanje, naj bi bil na splošno učinkovit in naj bi vključeval redno spremljanje.

– *Presoja Sodišča*

83 Najprej je treba opozoriti, da člen 6 Direktive o habitatih državam članicam nalaga vrsto specifičnih obveznosti in postopkov, da bi se, kot izhaja iz člena 2(2) te direktive, zagotovilo vzdrževanje ali po potrebi obnovitev ugodnega stanja ohranjenosti naravnih habitatov in zlasti posebnih ohranitvenih območij (sodba z dne 12. aprila 2018, People Over Wind in Sweetman, C-323/17, EU:C:2018:244, točka 23).

84 Člen 6 Direktive o habitatih tako ukrepe, naštete v tej določbi, razvršča v tri skupine, in sicer ohranitvene, preventivne in izravnalne ukrepe, ki so določeni v odstavkih 1, 2 in 4 tega člena. V tem okviru je cilj ukrepov iz odstavka 2 tega člena varstvo območij pred poslabšanjem stanja (glej v tem smislu sodbo z dne 29. junija 2023, Komisija/Irska (Zaščita posebnih ohranitvenih območij), C-444/21, EU:C:2023:524, točki 147 in 148 ter navedena sodna praksa).

85 Tako v skladu s členom 6(2) Direktive o habitatih države članice storijo vse potrebno, da na posebnih ohranitvenih območjih preprečijo slabšanje stanja naravnih habitatov in habitatov vrst ter vznemirjanje vrst, za katere so bila območja določena, če bi tako vznemirjanje lahko pomembno vplivalo na cilje te direktive.

86 Ta določba državam članicam nalaga splošno obveznost, da sprejmejo ustrezne ukrepe, da na posebnih ohranitvenih območjih preprečijo slabšanje stanja habitatov in pomembno vznemirjanje vrst, za katere so bila ta območja določena (sodba z dne 24. junija 2021, Komisija/Španija (Poslabšanje stanja naravnega območja Doñana), C-559/19, EU:C:2021:512, točka 153 in navedena sodna praksa).

87 Komisiji za ugotovitev kršitve člena 6(2) Direktive o habitatih ni treba dokazati vzročne zveze med delovanjem ali opustitvijo zadevne države članice in pomembnim poslabšanjem zadevnih habitatov oziroma pomembnim vznemirjanjem zadevnih vrst. Zadostuje namreč, da ta institucija dokaže obstoj verjetnosti ali tveganja, da bi to delovanje ali ta opustitev lahko tem habitatom ali tem vrstam povzročila pomembno poslabšanje oziroma vznemirjanje (sodba z dne 24. junija 2021, Komisija/Španija (Poslabšanje stanja naravnega območja Doñana), C-559/19, EU:C:2021:512, točka 155 in navedena sodna praksa).

88 Nato je treba navesti, da Komisiji, brez vpliva na njeno obveznost, da mora v vsekakor izpolniti dokazno breme, ki ga nosi, nič *a priori* ne preprečuje, da ne bi sočasno ugotavljala neizpolnitve določb te direktive zaradi ravnanja organov države članice glede konkretnih primerov, ki so opredeljeni na poseben način, in neizpolnitve navedenih določb zato, ker naj bi ti organi uveljavili splošno prakso, ki nasprotuje tem določbam, kar naj bi ponazarjali navedeni posebni primeri (sodba z dne 29. junija 2023, Komisija/Irska (Zaščita posebnih ohranitvenih območij), C-444/21, EU:C:2023:524, točka 165 in navedena sodna praksa).

89 Kadar Komisija predloži dovolj dokazov, ki razkrivajo, da so organi države članice razvili ponavljajočo in vztrajno prakso, ki je v nasprotju z določbami direktive, mora ta država članica vsebinsko in podrobno izpodbijati predložene podatke ter njihove posledice (sodba z dne 29. junija 2023, Komisija/Irska (Zaščita posebnih ohranitvenih območij), C-444/21, EU:C:2023:524, točka 166 in navedena sodna praksa).

90 Hkrati se Komisija glede na svojo obveznost dokazovanja zatrjevane kršitve s tem, da zadevni državi članici očita splošno in vztrajno neizpolnjevanje obveznosti, ki jih ima ta država na podlagi prava Unije, ne more razbremeniti te obveznosti predložitve dokazov o očitani neizpolnitvi obveznosti na podlagi konkretnih elementov, ki so značilni za kršitev posebnih določb, na katere se sklicuje, in se opreti zgolj na domneve ali shematske vzročne zveze (sodba z dne 29. junija 2023, Komisija/Irska (Zaščita posebnih ohranitvenih območij), C-444/21, EU:C:2023:524, točka 167 in navedena sodna praksa).

91 Poleg tega lahko Komisija Sodišču predlaga, naj ugotovi neizpolnitev obveznosti, ki izhaja iz dejstva, da ni bil dosežen rezultat, ki se želi doseči z direktivo (glej v tem smislu sodbi z dne 10. aprila 2003, Komisija/Nemčija, C-20/01 in C-28/01, EU:C:2003:220, točka 30, in z dne 5. septembra 2019, Komisija/Italija (Bakterija Xylella fastidiosa), C-443/18, EU:C:2019:676, točka 77).

92 Nazadnje je treba poudariti, da čeprav člen 6(2) Direktive o habitatih določa splošno obveznost, katere namen je sprejetje vseh potrebnih varstvenih ukrepov, da se prepreči, med drugim, slabšanje stanja habitatov, ta določba ne določa natančnih ukrepov, ki bi jih države članice morale sprejeti, in jim torej pušča polje proste presoje pri tem, kako to določbo uporabijo (glej v tem smislu sodbo z dne 14. januarja 2016, Grüne Liga Sachsen in drugi, C-399/14, EU:C:2016:10, točke 36, 37 in 40).

93 Iz teh uvodnih ugotovitev izhaja, da lahko Komisija, ki je edina pristojna za odločanje o tem, ali je primerno začeti postopek za ugotovitev neizpolnitve obveznosti na podlagi člena 258 PDEU, pri Sodišču vloži tožbo za ugotovitev sistematičnega in vztrajnega neizpolnjevanja obveznosti države članice, ki pomeni kršitev njene splošne obveznosti, da v skladu s členom 6(2) Direktive o habitatih stori vse potrebno za preprečitev slabšanja stanja naravnih habitatov na posebnih ohranitvenih območjih. Kadar Komisija tej državi članici očita tako sistematično in vztrajno neizpolnjevanje obveznosti s tem, da dokaže obstoj verjetnosti ali tveganja, da bi opustitev takih potrebnih ukrepov povzročila poslabšanje teh naravnih habitatov, in s tem, da izpostavi konkretne položaje, ki ponazarjajo to neizpolnjevanje obveznosti, mora navedena država članica izpodbijati pravne in dejanske elemente, na katere se sklicuje Komisija, in ovreči obstoj take zatrjevane posledice.

94 V obravnavanem primeru Komisija trdi, da Zvezna republika Nemčija s tem, da na splošno in strukturno ni storila vsega potrebnega za preprečitev slabšanja stanja habitatnih tipov 6510 in 6520 na posebnih ohranitvenih območjih, določenih za ta tipa, ni izpolnila obveznosti iz člena 6(2) Direktive o habitatih. Po mnenju te institucije obstoj te neizpolnitve obveznosti dokazujejo pomembne izgube površin teh habitatnih tipov na območjih, kjer sta ta habitatna tipa, te izgube pa so posledica neobstoja posebnega spremljanja teh območij in neobstoja pravno zavezujočih varstvenih ukrepov proti pretiranemu gnojenju in prezgodnji košnji na navedenih območjih.

95 Na prvem mestu, kar zadeva trditev o poslabšanju habitatnih tipov 6510 in 6520 v smislu člena 6(2) Direktive o habitatih zaradi pomembnih izgub površin, ki so jih ti habitatni tipi utrpeli na posebnih ohranitvenih območjih v Nemčiji, je Sodišče že pojasnilo, da se – ker je cilj te določbe

varstvo območij pred morebitnim poslabšanjem stanja – lahko izkaže, da je za dosego tega cilja potrebno sprejeti tako ukrepe za preprečevanje zunanjih groženj in motenj, ki jih povzroča človek, kot ukrepe za zaviranje naravnih sprememb, ki lahko slabšajo ohranjanje naravnih habitatov na posebnih ohranitvenih območjih (glej v tem smislu sodbo z dne 29. junija 2023, Komisija/Irska (Zaščita posebnih ohranitvenih območij), C-444/21, EU:C:2023:524, točki 148 in 149 ter navedena sodna praksa).

96 Poleg tega, ker se člen 6(2) Direktive o habitatih uporablja na ravni območij in ker so države članice dolžne na vsakem območju preprečiti slabšanje stanja naravnih habitatov, katerih prisotnost je pomembna, poslabšanja, ugotovljenega na nekem območju, ni mogoče izravnati z izboljšavami na drugih območjih.

97 Zato je treba za presojo, ali je Zvezna republika Nemčija na splošno in strukturno kršila člen 6(2) Direktive o habitatih, preučiti, ali je Komisija dokazala, da je v velikem številu območij, ki so reprezentativna za to državo članico, prišlo do pomembnih izgub površine habitatnih tipov 6510 in 6520 in ali je dokazala verjetnost, da je do poslabšanja teh habitatnih tipov prišlo zato, ker ta država članica ni storila vsega, kar je potrebno.

98 Najprej, Komisija v zvezi z izgubami površine habitatnih tipov 6510 in 6520 v Zvezni republiki Nemčiji trdi, da je analiza, ki je bila zaradi te tožbe opravljena s primerjavo med podatki, ki jih je ta država članica posredovala v standardnih obrazcih za leto 2006, podatki iz najnovejših razpoložljivih standardnih obrazcev in načrti upravljanja za različna območja, pokazala pomembno izgubo površine na 596 od 2027 območij s habitatnim tipom 6510 in na 88 od 295 območij s habitatnim tipom 6520, ta izguba pa je na zadevnih območjih znašala 49,52 % površine habitatnega tipa 6510 in 51,07 % površine habitatnega tipa 6520. Po mnenju te institucije veliko število območij, na katerih je bilo ugotovljeno znatno zmanjšanje površine, in geografska porazdelitev zadevnih območij po vsej Nemčiji kažejo, da gre za splošno in strukturno tendenco.

99 Zvezna republika Nemčija te ocene prereka in trdi, da se je Komisija pri oceni sprememb površine napačno oprla na podatke iz standardnih obrazcev za leto 2006 v zvezi s temi habitatnimi tipi, in sicer zaradi napak, ki jih ti obrazci vsebujejo. Vendar je treba ugotoviti, da je tudi po odpravi teh napak razvidna izguba površine na 81 območjih s habitatnim tipom 6510 in 15 območjih s habitatnim tipom 6520.

100 Poleg tega ta država članica navaja, da iz standardnih obrazcev, ki so bili posredovani od leta 2006, izhaja, da je habitatni tip 6510 pokrival skupaj približno 85.000 hektarov, habitatni tip 6520 pa skupaj več kot 12.000 hektarov, medtem ko za območja, ki jih je upoštevala Komisija, ta institucija navaja izgube površine v višini 18.717,14 hektara za habitatni tip 6510 in 1890,35 hektara za habitatni tip 6520. Po mnenju te države članice pa izgube površine, do katerih je prišlo na teh območjih, dejansko znašajo le 977,44 hektara oziroma 110,49 hektara.

101 Ugotoviti je treba tudi, da Zvezna republika Nemčija priznava, da glede nekaterih območij, ki jih je upoštevala Komisija, ne more utemeljiti ali pojasniti izgub površine, ki znašajo približno 11.000 hektarov za habitatni tip 6510 in približno 360 hektarov za habitatni tip 6520.

102 Podatki iz priloge B.4 k odgovoru na tožbo te države članice potrjujejo to trditev, ker je iz njih razvidno, kot je generalni pravobranilec navedel v točki 73 sklepnih predlogov, da te „nepojasnjene izgube“ znašajo najmanj 9853,38 hektara na več kot 200 območjih s habitatnim tipom 6510 in najmanj 249,78 hektara na 24 območjih s habitatnim tipom 6520.

103 Glede na te elemente je treba ugotoviti, da je Komisija ugotovila pomembne izgube površine habitatnih tipov 6510 in 6520 na velikem številu območij na ozemlju Zvezne republike Nemčije.

104 Dalje, glede vprašanja, ali so te izgube površin reprezentativne za to državo članico, zadostuje ugotovitev, da so zadevna območja, kar zadeva habitatni tip 6510, v desetih zveznih deželah in, kar zadeva habitatni tip 6520, v petih zveznih deželah te države članice, ki ima 16 zveznih dežel, pri čemer imajo status zvezne dežele tudi tri mesta (Berlin, Bremen, Hamburg).

105 Nazadnje je treba ugotoviti, da je Komisija zadostno dokazala verjetnost, da je do tega poslabšanje stanja habitatnih tipov prišlo zaradi tega, ker ni bilo storjeno vse potrebno za preprečitev takega poslabšanja, in da Zvezna republika Nemčija ni navedla nobenega dokaza, ki bi to verjetnost izključil.

106 Na drugem mestu, glede trditve Komisije, da je neobstoj posebnega spremljanja na posebnih ohranitvenih območjih, ki so bila v Zvezni republiki Nemčiji določena za habitatna tipa 6510 in 6520, prispeval k poslabšanju stanja teh habitatnih tipov, je treba opozoriti – kot je razvidno iz točk 92 in 93 te sodbe – da člen 6(2) Direktive o habitatih, ki določa splošno obveznost preprečevanja slabšanja stanja naravnih habitatov, pušča vsaki državi članici polje proste presoje pri uporabi tega člena in da mora, posebej kadar Komisija državi članici očita sistematično in vztrajno neizpolnjevanje te obveznosti tako, da dokazuje verjetnost, da je posledica neukrepanja te države članice poslabšanje stanja teh naravnih habitatov, ta država članica zavrniti pravne in dejanske elemente, na katere se opira ta institucija.

107 V obravnavanem primeru Komisija na eni strani po tem, ko je ugotovila obstoj pomembnih izgub površine habitatnih tipov 6510 in 6520 na velikem številu geografskih območij na ozemlju Zvezne republike Nemčije, trdi, da te izgube kažejo na to, da pristojni organi te države članice sistematično zanemarjajo redno spremljanje stanja ohranjenosti teh habitatnih tipov.

108 Ker je glede na pojasnila, ki jih je predložila ta institucija, verjetno, da je to nezadostno spremljanje teh organov prispevalo k poslabšanju omenjenih habitatnih tipov na območjih, na katerih sta ta habitatna tipa, in katerih stanje ohranjenosti se spreminja v negativno smer, mora Zvezna republika Nemčija predložiti dokaze, da posebno spremljanje teh območij ni bilo pomanjkljivo.

109 Na drugi strani, kar zadeva očitek Komisije glede neobstoja posebnih ukrepov spremljanja, je Zvezna republika Nemčija podala splošno predstavitev sistema spremljanja na zvezni ravni in na ravni zveznih dežel ter predstavila nekatere posebne ukrepe spremljanja, ki se lahko uporabijo na teh ravneh. Tako meni, da na svojem ozemlju ustrezno spremlja habitatna tipa 6510 in 6520. Vendar je treba ugotoviti, da ta država članica v tem okviru le delno zavrača trditve Komisije, da v nekaterih zveznih deželah ni natančne kartografije za območja s tema habitatnima tipoma, da kartografski cikel traja predolgo in da ni nadzora nad stanjem teh habitatnih tipov ali pa se izvaja izključno z vzorčenjem ali na podlagi dogodka.

110 Ugotoviti je torej treba, da ukrepi spremljanja, ki se izvajajo v Zvezni republiki Nemčiji, niso dovolj specifični za zadevna območja ter redni in dosledni, da bi bilo mogoče to spremljanje šteti za ustrezno v smislu člena 6(2) Direktive o habitatih.

111 Na tretjem mestu, v zvezi s trditvijo Komisije, da je poslabšanje stanja habitatnih tipov 6510 in 6520 v Zvezni republiki Nemčiji tudi posledica dejstva, da ta država članica ni sprejela pravno zavezujočih ukrepov proti prekomernemu gnojenju in prezgodnji košnji, s katerimi bi varovala posebna ohranitvena območja, in da, nasprotno, daje prednost pogodbenim dogovorom

ter nezavezujočim priporočilom in načrtom upravljanja, je treba ugotoviti, da med strankami ni sporno, da je posledica pretiranega gnojenja in prezgodnje košnje območij s tema habitatnima tipoma poslabšanje njihovega stanja, medtem ko člen 6(2) Direktive o habitatih državam članicam nalaga, da storijo potrebno, da do takega poslabšanja ne pride.

112 Zvezna republika Nemčija v zvezi z naravo teh ukrepov ob sklicevanju na točko 63 sodbe z dne 14. oktobra 2010, Komisija/Avstrija (C-535/07, EU:C:2010:602), trdi, da ni mogoče trditi, da bi bilo za dosego tega cilja nujno uvesti posebne prepovedi, in da je ta cilj mogoče doseči s pogodbami o varstvu, ki zavezujejo upravljavce zadevnih območij, ter z nezavezujočimi priporočili in načrti upravljanja.

113 V zvezi s tem pa je Sodišče razsodilo, da je treba raven varstva iz člena 6(2) Direktive o habitatih med drugim določiti glede na cilje ohranjanja zadevnega območja (sodba z dne 12. septembra 2024, Elliniki Ornithologiki Etaireia in drugi, C-66/23, EU:C:2024:733, točka 43).

114 Ker je cilj varstva območij, na katera se nanaša ta določba, kot je bilo opozorjeno v točki 84 te sodbe, varstvo teh območij pred poslabšanjem stanja, tako neobstoj pravno zavezujočih določb, ki bi prepovedovale pretirano gnojenje in prezgodnjo košnjo na območjih s habitatnima tipoma 6510 in 6520, Zvezni republiki Nemčiji ne omogoča izpolnjevanja zahtev iz člena 6(2) Direktive o habitatih.

115 Poleg tega, čeprav se ta država članica sklicuje na obstoj dogovorov o varstvu, ki zavezujejo upravljavce teh območij, pa ni dokazala, da bi imeli ti dogovori učinek pravno zavezujoče določbe, ki bi prepovedovala pretirano gnojenje in prezgodnjo košnjo na teh območjih.

116 Zato je Zvezna republika Nemčija s tem, da ni sprejela pravno zavezujočih varstvenih ukrepov zoper pretirano gnojenje in prezgodnjo košnjo območij s habitatnima tipoma 6510 in 6520, kršila člen 6(2) Direktive o habitatih.

117 V teh okoliščinah je treba ugotoviti, da Zvezna republika Nemčija s tem, da na splošno in strukturno ni storila vsega potrebnega, da bi preprečila poslabšanje stanja habitatnih tipov 6510 in 6520, ki sta zaščitena z omrežjem Natura 2000 in navedena v Prilogi I k Direktivi o habitatih, na območjih, ki so zanju določena, ni izpolnila obveznosti iz člena 6(2) te direktive.

Drugi očitek: kršitev člena 4(1), drugi pododstavek, Direktive o habitatih

– *Trditve strank*

118 Komisija z drugim očitkom Zvezni republiki Nemčiji očita, da s tem, da ji na splošno in strukturno ni posredovala posodobljenih podatkov o območjih s habitatnima tipoma 6510 in 6520, ni izpolnila obveznosti iz člena 4(1), drugi pododstavek, Direktive o habitatih.

119 Poudarja, da na 202 od 596 območij s habitatnim tipom 6510 in na 14 od 88 območij s habitatnim tipom 6520 zadnji standardni obrazci niso bili posodobljeni, saj niso vsebovali dejanskih ugotovitev o površini teh habitatnih tipov. Ker naj bi se to zgodilo v desetih od šestnajstih zveznih dežel Zvezne republike Nemčije, naj bi šlo za sistematično opustitev pri posodabljanju standardnih obrazcev.

120 Komisija trdi, da ne glede na to, da člen 4(1), drugi pododstavek, Direktive o habitatih državam članicam ne nalaga izrecno, naj redno zagotavljajo posodobljene podatke o površini vsakega posebnega ohranitvenega območja, ta obveznost posodabljanja izhaja iz sistematične in teleološke razlage te določbe.

121 Ta institucija pojasnjuje, da potrebuje te podatke za zagotovitev spoštovanja ciljev ohranjanja iz člena 2 Direktive o habitatih. Poleg tega opozarja, da mora v skladu s členom 9 te direktive v rednih časovnih presledkih pregledovati prispevek Nature 2000 k uresničevanju ciljev iz členov 2 in 3 te direktive.

122 Pomen predložitve redno posodobljenih podatkov naj bi bil razviden tudi iz člena 17 te direktive, s katerim se od držav članic zahteva, da vsakih šest let izdelajo poročilo, v katerem morajo podrobno navesti sprejete ukrepe in izboljšave za vsako območje.

123 Komisija poudarja, da če bi se člen 4(1), drugi pododstavek, Direktive o habitatih, razlagalo tako, da ta določba nalaga le „prvo“ posredovanje podatkov, to ne bi omogočalo, da se v zadostni meri zagotovi doseganje ciljev ohranjanja, saj se posebna ohranitvena območja in habitatni tipi stalno spreminjajo.

124 Ta institucija dodaja, da je v Izvedbenem sklepu 2011/484 določila sedaj veljavni standardni obrazec za posredovanje podatkov v zvezi z območji Natura 2000 in da je v uvodni izjavi 4 tega izvedbenega sklepa ta obveznost rednega posodabljanja izrecno navedena, kar je razvidno iz besedila, v skladu s katerim je treba „[v]sebino standardnega obrazca Natura 2000 […] redno posodabljati na podlagi najboljših informacij, ki so na voljo za posamezno območje omrežja, da lahko Komisija opravlja svojo usklajevalno vlogo“.

125 Komisija nazadnje ugotavlja, da večina držav članic priznava, da je treba standardne obrazce nenehno posodabljati, in ji letno zagotavlja posodobljene podatke.

126 Zvezna republika Nemčija predlaga, naj se ta očitek zavrne.

127 Navaja, da člen 4(1), drugi pododstavek, Direktive o habitatih vsebuje le obveznost držav članic, da zgolj enkrat sporočijo podrobne informacije o območjih, pomembnih za Skupnost, ne pa tudi obveznost posodabljanja teh podatkov.

128 Poleg tega naj bi sistematična razlaga potrjevala to jezikovno razlago, saj naj bi se ta člen 4 nanašal na postopek priglasitve območij in pripravo seznamov območij, pomembnih za Skupnost, in ne na poznejše izmenjave informacij s Komisijo, saj naj bi se te izmenjave urejale, med drugim, v določbah, vsebovanih v naslednjem oddelku te direktive, ki je naslovljen „Obveščanje“, in zlasti v členu 17 tega oddelka.

129 Navedena država članica opozarja, da če bi zakonodajalec Unije želel naložiti obveznost rednega posodabljanja, bi to izrecno določil, kot je to storil pri obveznosti iz člena 17 Direktive o habitatih, v skladu s katero je treba vsakih šest let izdelati poročilo o izvajanju ukrepov, sprejetih po tej direktivi.

130 Zvezna republika Nemčija trdi, da neobstoj take obveznosti posodabljanja podatkov izhaja tudi iz pojasnil iz Priloge k Izvedbenemu sklepu 2011/484, saj se v njih državam članicam le „zelo priporoča“, naj „ustrezno“ in „na podlagi najboljših razpoložljivih informacij“ posodabljajo podatke, zbrane v standardnih obrazcih, ne zahtevajo pa se redne popolne posodobitve.

– *Presoja Sodišča*

131 Iz člena 4(1), drugi pododstavek, prvi stavek, Direktive o habitatih je razvidno, da se seznam območij z naravnimi habitatni tipi iz Priloge I in domorodnimi vrstami iz Priloge II, ki so prisotni na teh območjih, „pošlje Komisiji v treh letih od notifikacije te direktive skupaj z informacijami o vsakem območju“.

132 V skladu s to določbo morajo države članice med drugim predložiti seznam geografskih območij in informacije o teh območjih, in to v določenem roku, in sicer v treh letih od notifikacije omenjene direktive. Tako se, kot navaja Zvezna republika Nemčija, to besedilo jasno nanaša na eno samo posredovanje informacij.

133 Zato je treba ugotoviti, da iz besedila člena 4(1), drugi pododstavek, Direktive o habitatih ne izhaja obveznost, v skladu s katero bi morale države članice po posredovanju podatkov, ki je določeno v tej določbi, te podatke redno posodabljati.

134 Tudi sistematična razlaga te določbe ne vodi do drugačnega rezultata.

135 Po eni strani ima namreč postopek, ki ureja določitev območij kot „posebnih ohranitvenih območij“, kot je določen v členu 4 Direktive o habitatih, različne faze.

136 Tako, najprej, v skladu s členom 4(1) te direktive vsaka država članica predlaga, med drugim, seznam območij s habitatni tipi, ki so prisotni na teh območjih, ter Komisiji predloži ta seznam in različne informacije o teh območjih. Dalje, v skladu s členom 4(2) te direktive Komisija na podlagi seznamov, ki so jih predložile države članice, sprejme seznam območij, ki so bila izbrana kot „območja, pomembna za Skupnost“. Končno, člen 4(4) te direktive določa, da ko je območje, pomembno za Skupnost, sprejeto, ga zadevna država članica določi za „posebno ohranitveno območje“.

137 Iz tega sledi, da člen 4(1), drugi pododstavek, Direktive o habitatih ureja le prvo fazo postopka, ki ga morajo države članice in Komisija izvesti, da se posebna ohranitvena območja pravilno določijo.

138 Po drugi strani, čeprav je res, kot navaja Komisija, da obveznost rednega posodabljanja podatkov izhaja iz člena 17 te direktive, ker ta člen državam članicam nalaga, da vsakih šest let izdelajo poročilo, v katerem morajo med drugim podrobno navesti ukrepe, sprejete na nacionalni ravni, in vpliv teh ukrepov na stanje ohranjenosti vsakega od območij, pa ta člen 17 ne vsebuje nobenega napotila na člen 4 Direktive o habitatih niti ne, bolj na splošno, nobenega elementa, ki bi govoril v prid temu, da bi bilo treba člena 4(1), drugi pododstavek, te direktive razlagati v smislu, da bi morale države članice redno predlagati posodobljene podatke o posebnih ohranitvenih območjih.

139 V zvezi s cilji ohranjanja iz členov 2 in 3 Direktive o habitatih je treba opozoriti, da Komisija v skladu s členom 9 v rednih časovnih presledkih pregleduje prispevek Nature 2000 k uresničevanju teh ciljev. Zato je ta institucija na podlagi člena 4(1), drugi pododstavek, te direktive sprejela Izvedbeni sklep 2011/484, v katerega uvodni izjavi 4 je navedeno, da je treba vsebino standardnih obrazcev Natura 2000 redno posodabljati na podlagi najboljših informacij, ki so na voljo za posamezno območje omrežja.

140 Vendar, kot je generalni pravobranilec navedel v točki 98 sklepnih predlogov, tudi če bi bilo mogoče v členu 9 Direktive o habitatih zaznati obveznost držav članic, da redno posodabljajo podatke za vsako območje, ki je opredeljeno kot posebno ohranitveno območje, pa taka obveznost ne izhaja iz člena 4(1), drugi pododstavek, te direktive.

141 S teleološko razlago določbe pa se jasnemu in natančnemu besedilu te določbe ne more odvzeti ves polni učinek (glej v tem smislu sodbi z dne 22. marca 2007, Komisija/Belgija, C-437/04, EU:C:2007:178, točka 56, in z dne 20. septembra 2022, VD in SR, C-339/20 in C-397/20, EU:C:2022:703, točka 71).

142 Poleg tega okoliščina, ki jo navaja Komisija, da večina držav članic priznava potrebo po stalnem posodabljanju standardnih obrazcev, ni upoštevna za razlago člena 4(1), drugi pododstavek, Direktive o habitatih. V zvezi s tem je treba ugotoviti, da je, kot poudarja Zvezna republika Nemčija, mogoče sklepati, da če bi zakonodajalec Unije s to določbo želel naložiti obveznost rednega posodabljanja, bi to izrecno določil.

143 Drugi očitek je treba torej zavrniti.

144 Glede na vse navedeno je treba ugotoviti, da Zvezna republika Nemčija s tem, da na splošno in strukturno ni storila vsega potrebnega, da bi preprečila poslabšanje stanja habitatnih tipov 6510 in 6520, ki sta zaščitena z omrežjem Natura 2000 in navedena v Prilogi I k Direktivi o habitatih, na območjih, ki so zanju določena, ni izpolnila obveznosti iz člena 6(2) te direktive.

145 V preostalem se tožba zavrne.

Stroški

146 Člen 138(3) Poslovnika določa, da če vsaka stranka uspe samo deloma, nosi vsaka svoje stroške. Ker sta Komisija in Zvezna republika Nemčija uspeli samo deloma, je treba odločiti, da vsaka nosi svoje stroške.

Iz teh razlogov je Sodišče (tretji senat) razsodilo:

1. **Zvezna republika Nemčija s tem, da na splošno in strukturno ni storila vsega potrebnega, da bi preprečila slabšanje stanja habitatnih tipov 6510 (nižinski ekstenzivno gojeni travniki) in 6520 (gorski ekstenzivno gojeni travniki), ki sta zaščitena z omrežjem Natura 2000 in navedena v Prilogi I k Direktivi Sveta 92/43/EGS z dne 21. maja 1992 o ohranjanju naravnih habitatov ter prosto živečih živalskih in rastlinskih vrst, kakor je bila spremenjena z Direktivo Sveta 2013/17/EU z dne 13. maja 2013, na območjih, ki so zanju določena, ni izpolnila obveznosti iz člena 6(2) Direktive 92/43, kakor je bila spremenjena.**

2. **V preostalem se tožba zavrne.**

3. **Evropska Komisija in Zvezna republika Nemčija nosita svoje stroške.**

Podpisi